

Inventaris van het archief van H.F. Kohlbrügge

(1833-1918)

Samengesteld door Rijk Vriesinga

Historisch Documentatiecentrum voor het
Nederlands Protestantisme (1800-heden)
Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 253
Mei 1999

Inleiding

Het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (1800-heden) ontving in 1999 uit een nalatenschap van de familie Böhl/Kohlbrügge een aanvulling op de reeds bestaande collectie Kohlbrügge.

Herman Friedrich Kohlbrügge werd op 15 augustus 1803 te Amsterdam geboren en overleed op 5 maart 1875 te Elberfeld (Dld). Hij doorliep de Latijnse School en het Atheneum en werkte daarnaast in de zeepziederij van zijn vader in Amsterdam. De studie deed hem aanvankelijk van het geloof afdwalen, maar de dood van zijn vader in 1825 deed hem tot de Bijbel en de *gezonde leer* terug keren. Hij werd vervolgens proponent en hulpprediker van de Hersteld Evangelisch Lutherse Gemeente te Amsterdam, waar hij in aanvaring kwam met de gemeente toen hij predikte over *onze volslagen ellende, de almacht des H. Geestes, boete en bekering, de gevaarlijkheid eener doode orthodoxie, de noodzakelijkheid van het levendig geloof, de enig geldende gerechtigheid van Christus, de onveranderlijke trouw van God*. Dit vond enerzijds instemming bij de rechtzinnige meerderheid van de gemeente, maar anderzijds weerstand bij de notabelen die liever hoorden preken over zedelijke verbeteringen en volmaking. Een conflict volgde en hij werd op 19 juli 1827 afgezet. In 1829 schrijft hij een dissertatie over Psalm 45, waarin hij het messiaans karakter van deze psalm aantoonde. Hoewel de theologische faculteit zijn zienswijze in deze afwees geschiedde de promotie met lof.

Kohlbrügge trouwde op 30 juli 1829 met C.L. Engelbert (1808-1833). Hij probeerde lidmaat te worden van de Nederlandse Hervormde Kerk, maar slaagde daar noch in Amsterdam noch in Utrecht in. Blijkbaar werd hij gezien als een onruststoker. Na het overlijden van zijn vrouw in 1833 ondernam hij - hij had gezondheidsproblemen - een Rijnreis. Tijdens deze reis kwam hij in contact met ds. G.D. Krummacher van de Evangelisch Reformierte Gemeinde te Elberfeld, waar Kohlbrügge hij een inmiddels vermaarde preek hield over Romeinen 7:14. Op 31 juli 1834 trouwt hij met U.P. van Verschuere (1794-1866). Hij vertrok met zijn gezin voorgoed naar Duitsland en vestigde zich te Godesberg.

Sinds zijn Utrechtse jaren was hij bevriend met de fabrikant C. von der Heydt uit Elberfeld, die hij hier weer ontmoette. Deze bracht hem met de kerkelijke situatie op de hoogte. Toen de invoering van de *Agende* op verzet stuitte in het uitgesproken gereformeerde Elberfeld, en een deel van de gemeente geen strijd leverde werd H.F.K. voorganger van deze groep. Op 30 maart 1847 verscheen echter een koninklijk *Religionspatent* dat vrijheid van godsdienst verleende aan hen die zich niet konden verenigen met de wijze van kerkelijke organisatie. Op grond hiervan constitueerde zich in Elberfeld de *Niederländisch Reformirte Gemeinde*. Omdat er geen andere voorganger was om Kohlbrügge te ordenen tot predikant geschiedde dit door

handoplegging door een van zijn ouderlingen D. von der Heydt op 9 mei 1848. Tot aan het einde van zijn leven is Kohlbrügge aan deze gemeente verbonden gebleven, waarin in 1871 het 25 jarig bestaan van de toen 1300 zielen tellende gemeente gevierd werd.

Biografische gegevens uit *Biografisch woordenboek van Protestantse Godgeleerden in Nederland*, (5e deel 1943).

Het archief Kohlbrügge (o,12 m.) bevat hoofdzakelijk leerredes/preken (1.0-4.0). De overige bescheiden (5.0) hebben voornamelijk betrekking op zijn afzetting in de Hersteld Evangelische Lutherse Kerk.

Amsterdam, 7 mei 1999

R. Vriesinga

Zie voor familie Kohlbrugge en geparenteerde families (ca. 1722-1998) collectie nr. 481.

Plaatsingslijst

1 Leerredes Oud-Testament, 72 stukken.

Genesis 1:27, 3, 48:20
Exodus 13:20-22
Leviticus 23:33-43
Job 14-16
Psalmen 8, 16, 23, 24, 33, 65:5, (duits en ned.) 71:19-22, 117, 119:33-40

Map A. Uit de serie: *Schriftauslegungen Die Psalmen*

Psalmen 18, 19 (nrs. 827-829 onvol.) 22, (nrs. 838, 845, 846 onvol.) 23, (nrs. 846-855 onvol.) 25, (nrs. 862-870 onvol.) 26, (nrs. 870-872) 27, (nrs. 872-875) 28, (nr. 875 onvol.) 29, (nrs. 879-880) 30, (nrs. 880-882) 31, (nr. 882 onvol.) 32, (nrs. 888-889) 33, (nr. 889) 34, (nrs. 900-913) 35, (nr. 914) 36, (nr. 915) 37, (nrs. 917-918) 38, (nrs. 919-920) 39, 40, (nrs. 921-923).
Prediker 12:13-14
Hooglied 1:1-5
Jesaja 40:1-2, 55:1a, 55:3b
Zacharia 4

2 Leerredes Nieuw-Testament, 40 stukken.

Matteüs 1, 20:29-34, 15:21-28
Marcus 5:25-34
Lucas 1:76b-79, 2:22-24, 2:25-28, 2:34, 2:34-35, 7:36-50, 9:28-36, 15:1-2 en 11-20, 24:25-35
Johannes 3:3 en 5, 4:46b-54, 18, 19
Handelingen 10:42-43
Romeinen 7:14 (duits en ned.)
I Corinthe 7:19
Galaten 2:19-20
Efeze 6:10-11, 6:10-13, 6:13-18, 6:16-18
Hebreë 12:11
I Petrus 1:1-2a, 1:10-12, 1:20-21, 1:23-25a, 2:1-3, 2:6-7a, 4:2, 4:4, 4:7, 4:8, 4:10-11, 4:14-16, 4:17-19

3. Twaalfde Twaalfstal Leerreden

Deze twaalf preken zijn in een band uitgegeven, ze zijn terug te vinden in de hier boven beschreven bijbelboeken.

De Wolkkolom en Vuurkolom, Exod. 13:20-22

Gij zijt mensen – Ik ben uw God, Ezech. 34:31

Gods kastijding en hare vrucht, Hebr. 12:11

De geestelijke strijd en wapenrusting, Efeze 6:10-11, 10-13, 13-15, 16-18, (4 preken)
De 4e en 5e bede van het Onze Vader, Matt. 6:11
De 6e bede en het slot van het Onze Vader, Matt. 6:12-13
De hoveling te Kapernaüm, Joh. 4:46b-54
De noodzakelijkheid der Wedergeboorte, Joh. 3:3 en 5
Psalm 24.

Map B Schriftverklaringen, 9 stukken.

Korte meditaties

4. Leerredes zonder specifieke bijbeltekst, 18 stukken.

Fragment eener leerrede, 1870. Gehouden op den 2e Pinksterdag, 6 mei 1854. Vert. Marie Böhl.
Het Gebed, 1872. Vier leerredenen.
Op Goeden Vrijdag, 1886. Korte stichtelijke gedachten bij het lezen van het evangelie aangaande het lijden en sterven van onzen Heere en Zaligmaker Jezus Christus.
De 4e en 5e bede van het Onze Vader.
De 6e bede en het slot van het Onze Vader.
Ik geloof in den Heiligen Geest.
De eenige Troost in leven en in sterven. Zes leerredenen over zondag 1 Heidel. Catech.
De drie stukken van ons formulier om het Heilig Nachmaal te houden.
Eenige vragen en antwoorden. Tot zelfonderzoek en zelfoefening, of bij het doen van Belijdenis des Geloofs.
Vragen en Antwoorden. Opheldering en bevestiging van den Heidel. Catech.

5. Overige bescheiden, 19 stukken.

M.F. Sander, *De Heere, onze gerechtigheid!* 1883. De geloofs- en strijdkracht der kerkhervormers. Met eenige aantek. vermeerderd. Vert. H.F. Kohlbr.
La Vérité dans le Coeur, 1851. Discours par H.F. Kohlbr.
Grafrede, 1874. Des Aeltesten und Kirchmeisters, des Herrn Geheimen Commerzienrathes Daniel von der Heydt am 10 Juli 1874.
Zum bleibenden Gedächtnis, z.j. Pastorale troost, uitgave van die Niederländisch-reformierten Gemeinde.
Lijst van Werken en Geschriften, 1887. Eene voorrede, bevattende eenige bijzonderheden betreffende diens afzetting als proponent en verhouding tot afscheiding enz.
Idem, 1918.
Brief van een lidmaat der Ned. Herv. Kerk aan een Vriend, 1833. Deze brief was niet oorspronkelijk voor de pers bestemd.
J.J.E.F. Schröter, *Tegen eenen Naamloozen Briefschrijver verdeigd*, 1833. Over de afzetting van H.F. Kohlbrügge.

Dr. Kohlbrügge en Dr. Meyboom, [1854]. Met een voorwoord gericht aan alle Gereformeerden in Nederland. Overdruk uit de Dordsche Stemmen, 2e jaarg., no. 17. (2 stuks waarvan een met aantekeningen)

Hoogst belangrijke Briefwisseling, 1892. Tusschen H.F.K. en een van de meest beroemde zijner tijdgenoten over de leer der Heiligmaking, n.a.v. een leerrede over Rom. 7:14.

Map C.I

Attestatie van Maria Kouwenhoven, 28 feb. 1870. Met zegel ondertekend door H.F.K.

Map C.II

Voorwoord uit de brochure *Dr. Kohlb. en Dr. Meyb. met begeleidende brief aan ds. H.J.A. Boissevain* (2 stukken)

Map C.III

Correspondentie, Gericht aan H.F. Kohlbrügge van F.W. Krug over zijn uitgave *Hulde aan de Waarheid*.

Map C.IV

A.A. Spijkerboer, *Kohlbrügge voor de Kohlbruggianen!?* 1976. Boekbespreking van de auteurs W. Aalders en D. van Heyst e.a.

F.W. Krug, *Hulde aan de Waarheid*, 1856. Herroeping van vroegere onjuiste oordeelvellingen omtrent H.F.K. in een Duitse en Ned. uitgave.

F.W. Krummacher, *Palmblätter*, 1845. Der Doctor Kohlbrügge und seine Schule.

– *Noodkreet*, z.j. 'Bij den schijnbaren triumph in Nederland, over de heerschappij van den Roomschen Paus'. Rede, voorstander van H.F.K.

Liturgie Gesänge am Grabe des herrn H.F. Kohlbrügge, 9 März 1875.